МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР

ПРИРОДА
ІСТОРІЯ
КУЛЬТУРА

МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР

природа, історія, культура

MUSEUM SPACE

nature, history, culture

CHERNIVTSI REGIONAL COUNCIL
CHERNIVTSI REGIONAL STATE ADMINISTRATION
Department of Culture
CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM OF LOCAL LORE
YURIY FEDKOVYCH CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY
NATIONAL UNION OF LOCAL LORE RESEARCHERS OF UKRAINE
THE UKRAINIAN ASSOCIATION OF ARCHAEOLOGISTS

MUSEUM SPACE

nature, history, culture

PROCEEDINGS OF THE FIRST ALL-UKRAINIAN
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

16 May 2025, Chernivtsi

Edited by
I. V. Skilsky, PhD
N. A. Smirnov, PhD
O. V. Rotar

Chernivtsi, «Druk Art», 2025

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
Управління культури
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «СПІЛКА АРХЕОЛОГІВ УКРАЇНИ»

МУЗЕЙНИЙ ПРОСТІР

природа, історія, культура

МАТЕРІАЛИ ПЕРШОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 травня 2025 року, м. Чернівці

Наукові редактори

кандидат біологічних наук **І. В. Скільський**,
кандидат біологічних наук **Н. А. Смірнов**,
О. В. Ротар

Чернівці, «Друк Арт», 2025

УДК 069:908(477.85)(084)
М89

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Чернівецького обласного краєзнавчого музею
(протокол № 2 від 17 квітня 2025 р.)

Голова редакційної колегії: О. В. Ротар

Секретар редакційної колегії: Т. В. Мінаєва, *канд. іст. наук*

Члени редакційної колегії: В. М. Акатріні, *д-р філос.*; К. В. Валявська, *канд. іст. наук*;
М. В. Глібіщук, *канд. іст. наук*; О. В. Добржанський, *докт. іст. наук, професор*;
М. В. Ільків, *канд. іст. наук*; Т. Д. Никирса, *канд. біол. наук*; І. А. Піддубний, *докт. іст. наук, доцент*;
Т. І. П'ятничук, *канд. іст. наук*; І. В. Скільський, *канд. біол. наук*; Н. А. Смірнов, *канд. біол. наук*;
А. В. Федорук, *канд. іст. наук, доцент*; Ю. Б. Халавка, *докт. хім. наук, доцент*;
І. І. Чорней, *докт. біол. наук, професор*; М. К. Чучко, *докт. іст. наук, професор*.

М89 **Музейний** простір: природа, історія, культура. Матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної конференції (16 травня 2025 року, м. Чернівці) / наук. ред. І. В. Скільський, Н. А. Смірнов, О. В. Ротар. – Чернівці : Друк Арт, 2025. – 240 с.

ISBN 978-617-8501-09-9

Представлено результати досліджень співробітників наукових установ і освітніх закладів України. Вони стосуються різноманітних аспектів вивчення природи й історії. Вміщено також матеріали з археології, літератури, мистецтва та музеєзнавства. Окремий розділ присвячений відомим особистостям.

Для працівників наукових установ, викладачів і студентів закладів вищої освіти, вчителів загальноосвітніх шкіл і краєзнавців.

УДК 069:908(477.85)(084)

ISBN 978-617-8501-09-9

© Колектив авторів, 2025
© ТОВ «Друк Арт», підготовка видання, 2025

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. **Білас Н., Конопля В.** Стоянка свідерської культури Ярославичі-Берег // Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. – Луцьк: ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2019. – Вип. XV. Доповіді та повідомлення наук. конф. «Любартівські читання» (м. Луцьк, 24.05.2019 р.). – С. 264-278.
2. **Зализняк Л. Л.** Охотники на северного оленя Украинского Полесья эпохи финального палеолита. – Киев: Наук. думка, 1989. – 176 с.
3. **Конопля В., Гавінський А., Пастеркєвіч В.** Пізньопалеолітична стоянка Середнє 1 // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – 2024. – Вип. 28. – С. 391-419.
4. **Рудинський М. Я.** Дубно-Кременецька палеолітична експедиція // Археологічні пам'ятки УРСР. – 1952. – Т. IV. Палеоліт, неоліт, епоха бронзи і скіфо-сарматський час. – С. 143-154.
5. **Сало Б.** Виробничий осередок пізнього палеоліту із багатошарової стоянки Гиновичі-І // Вісник рятівної археології. – Львів: НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАН України, 2018. – Вип. 4. – С. 38-73.
6. **Ситливий В. І.** До методики визначення рівня пластинчастості палеолітичних індустрій // Археологія. – 1984. – Вип. 48. – С. 1-7.
7. **Сытник А. С.** Исследование Тернопольской палеолитической экспедиции // Археологические открытия 1979 г. – Москва, 1980. – С. 343.
8. **Ситник О.** Пізньопалеолітичний кам'яний комплекс Долішнього Івачова І під Тернополем // Археологічна збірка Херсонської інспекції охорони пам'яток. – Херсон, 1999. – С. 64-79.

ТЕОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ СТАНОВЛЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

М. В. Ільків

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівецький обласний краєзнавчий музей
ilkiv_chnu@ukr.net

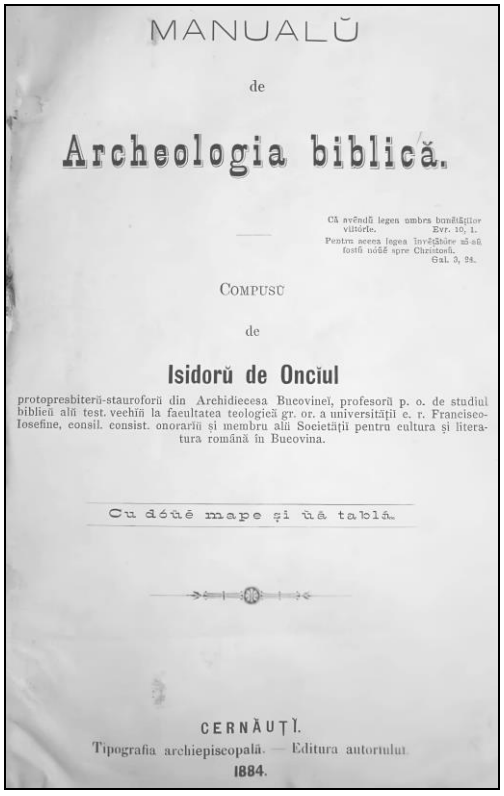
У жовтні 2025 року виповнюється 150 років від дня заснування Чернівецького університету. Саме той час припав на період становлення археології як науки. Тому тодішні дослідники нерідко вкладали у цей термін дещо відмінний зміст, зокрема й такі напрямки, які фактично не є предметом вивчення сучасної археології. Наприклад, науковий пошук був спрямований не лише на дослідження шляхом проведення розкопок, а й на студії над писемними, фольклорними, філологічними й іншими старожитностями загалом; на вивчення пам'яток давнього мистецтва чи античних об'єктів тощо. Зацікавлення наукою, яка тільки кристалізувалася з-поміж багатьох суміжних дисциплін, мало місце в Чернівецькому університеті одразу, спершу – переважно як дидактичною складовою, а згодом переросло в масштабні наукові дослідження. Зародження археологічних студій в університеті відбувалося одразу в кількох напрямах, які розвивалися автономно й умовно можуть бути названі: теологічний, антикознавчий (класичний) та краєзнавчий. Перший здебільшого носив дидактичний характер і сформувався на православному богословському факультеті, тоді як останні два супроводжувалися польовими експедиційними дослідженнями та мали місце на філософському факультеті. У міжвоєнний період до цих напрямів додався також природничий.

Зразу ж після відкриття Чернівецького університету серед необов'язкових навчальних предметів для студентів теології вказана «Археологія», а на цьому ж православному богословському

факультеті з-поміж основних дисциплін почали викладати «Вивчення Біблії Старого Завіту: Археологічна частина» [4, S. 30]. У літньому семестрі 1876 р. розклад передбачав годинні заняття двічі на тиждень, а в подальші роки – в зимові семестри по години тричі на тиждень [8, S. 15]. З часу заснування університету й до тривалої хвороби наприкінці життя цей предмет вів Ісидор Ончул (1834-1897), професор біблеїстики та екзегетики Старого Завіту та єврейської мови, професор східних мов (викладав арабську, сирійську й арамейську). Уродженець краю, який навчався у богословській семінарії в Чернівцях та у Віденському університеті, був протопресвітером-ставрофором Буковинської архієпархії, очолював кафедру, обіймав посаду продекана, а також п'ять разів обирався деканом богословського факультету. Професор І. Ончул розробив відповідний курс, а в 1884 р. видав у Чернівцях «Посібник з біблійної археології», який був високо оцінений сучасниками [4, S. 46-47; 7]. Саме ця об'ємна за обсягом праця дає можливість зрозуміти наповнення цієї навчальної дисципліни й тодішнього розуміння біблійної археології загалом. За ним, археологія є науковим викладом фізичного та соціального розвитку давніх народів та складається з кількох основних напрямів: побутовий антикваріат, політичні й церковні старожитності. Як джерела інформації для цієї дисципліни наводяться: писемні документи; старовинні пам'ятки архітектури, скульптури та живопису; давні монети; дані геології. Зокрема подано коротку характеристику деяких пам'яток Палестини, римських і фінікійських старожитностей, пірамід і решток міст у Єгипті, давні руїни Вавилонії (Бірс-Німруд), Персії (Персеполь, Сузи, Екбатана), Сирії (Пальміра, Баальбек), Ассирії тощо [7, p. 5-8, 19-23].

Важливо, що археологічного характеру тематика на початках функціонування богословського факультету вже була традиційною, оскільки раніше на базі Православного богословського інституту, відкритого у Чернівцях 1826 р., в першому семестрі першого курсу вивчали «Єврейську мову та біблійну археологію» за працями відомого австрійського римо-католицького теолога, професора східних мов, біблійної археології та догматики у Віденському університеті Йоганна Яна. До речі, через академічну спрямованість, всупереч традиційному католицькому тлумаченню Святого Письма, «Біблійна археологія» його авторства в 1822 р. була внесена Конгрегацією віровчення до Індексу заборонених книг. Лекції на тематику єврейської мови та біблійної археології пропонувалося читати, за пропозицією єпископа, Євгену Гакману [4, S. 15].

Певний рівень знань з археології, який давав богословський інститут, а згодом однойменний факультет університету, засвідчують археологічні студії низки їхніх випускників. Наприклад, парафіяльний священик Іраклій Порумбеску (1823-1896) в 1895 р. надіслав до Буковинського крайового музею в Чернівцях повідомлення про земляний курган у південній частині Буковини. Клірик Дімітрій Дан (1856-1927), який навчався на богословському факультеті в 1876-1880 рр., був кореспондентом ц.-к. Центральної комісії з дослідження та збереження мистецьких й історичних пам'яток у Відні та в своїх численних краєзнавчих розвідках неодноразово фіксував місцеві археологічні старожитності: розкопки кургану Могила та давнє християнське кладовище в Лужанах, укріплення на правобережжі р. Прут й ін. [1, с. 166, 217, 224; 2]. Також Д. Дан пропонував за кращими європейськими зразками створити на Буковині церковно-археологічний музей. Ще один випускник цього факультету Константин Мораріу (1854-1927) був членом Румунського археологічного товариства на Буковині та його секретарем. Зрештою і професор І. Ончул не лише викладав біблійну археологію на богословському факультеті, а й цікавився місцевими старожитностями, згадуючи, зокрема, у своїх повідомленнях про давньогрецький напис із Драгомирни, рештки укріплень, курганні насипи й окремі знахідки в його рідному селі і не тільки [5, p. 343-346; 6, p. 52-53]. Значимість археологічного напрямку для університету засвідчило урочисте вітання, надіслане в 1878/1879 рр. Археологічному інституту в Римі від філософського факультету [4, S. LI].

MANUALŬ

de

Archeologia biblică.

Că avĕndŭ legen ombra bunĕtăţilor viitórle. Evr. 10, 1.
Pentru aceea legea învĕţătore să-ĕĭ fostŭ nóstrĕ spre Christosŭ. Gal. 3, 24.

COMPUSŬ

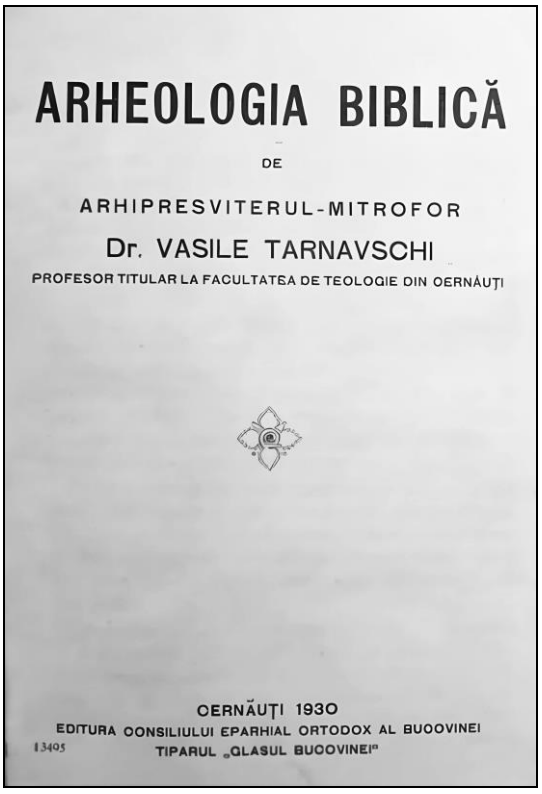
de

Isidorŭ de Onciul

protopresbiterŭ-stauroforŭ din Archidiecesa Bucovinei, profesorŭ p. o. de studiul bibliei ală test. vechiŭ la facultatea teologică gr. or. a universităţii c. r. Francisco-Iosefine, consil. consist. onorariŭ şi membru alŭ Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina.

Cu dóuĕ mape şi ună tablă.

CERNĂUŢI.
Tipografia archiepiscopală. — Editura autorului.
1884.

ARHEOLOGIA BIBLICĂ

DE

ARHIPRESVITERUL-MITROFOR

Dr. VASILE TARNAVSCHI

PROFESOR TITULAR LA FACULTATEA DE TEOLOGIE DIN CERNĂUŢI

CERNĂUŢI 1930
EDITURA CONSILIULUI EPARHIAL ORTODOX AL BUCOVINEI
13405 TIPARUL „GLASUL BUCOVINEI"

Праці Ісидора Ончула та Василя Тарнавського з біблійної археології

Після І. Ончула пов'язаний із біблійною археологією курс викладав Василь Тарнавський, професор, який також перейняв завідування кафедрою біблійної історії Старого Завіту та івриту, а в австрійський час та у міжвоєнний період п'ять разів обирався деканом та двічі ректором. У 1930 р. в Чернівцях вийшла друком його ґрунтовна праця «Біблійна археологія», яка вважається найповнішим на той час виданням у православному богослов'ї [3, p. 168; 9].

Таким чином, теологічний напрям археологічних студій у Чернівецькому університеті був одним із найдавніших і переслідував насамперед навчальні цілі, пов'язані з біблійною археологією. Проте, в підсумку, він також сприяв активізації пошукової роботи з виявлення та фіксації місцевих старожитностей.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. **Мойсей А., Моісей А.** Дімітрій Дан – невтомний дослідник історії та етнографії Буковини. – Чернівці: БДМУ, 2023. – 297 с.
2. **Archäologische Grabungen** in Luzan // Bukowinear Rundschau. – 1893. – 3. September. – Nr. 1339. – S. 4.
3. **Cenuşă C.** Facultatea de Teologie de la Cernăuţi // Analele Bucovinei. – 2013. – An. XX, Nr. 1. – P. 149-175.
4. **Die k. k. Franz-Josephs-Universität** in Czernowitz im ersten Vierteljahrhundert ihres Bestandes. Festschrift Herausgegeben von Akademischen Senate. – Czernowitz: Bukowinaer Vereinsdruckerei, 1900. – LXXVIII, 168 S.
5. **Ignat M.** Un cercetător mai puţin cunoscut a vestigiilor arheologice din Bucovina: Isidor cav. de Onciul // Suceava. – 1997-1998. – Vol. XXIV-XXV. – P. 343-346.
6. **Niculică B. P.** Din istoricul preocupărilor arheologice în Bucovina: Societatea Arheologică Română. – Suceava: Editura Universităţii din Suceava, 2009. – 206 p.

7. **de Onciul I.** Manualu de Archeologia biblică. – Cernăuţi: Tipografia arhiepiscopală – Editura autorului, 1884. – 552 p.
8. **Personalstand** und Ordnung der öffentlichen Vorlesungen an der k. k. Franz Josephs-Universität zu Czernowitz im Sommer-Semester 1876. – Czernowitz: Verlag des akademischen Senats, 1876. – 22 S.
9. **Tarnavschi V.** Arheologie Biblică. – Cernăuţi: Editura Consiliului Eparhial Ortodox al Bucovinei, Tiparul «Glasul Bucovinei», 1930. – 710 p.

ПІДВІСКИ-МЕДАЛЬЙОНИ З РІДКІВЕЦЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ VIII-XI ст.

В. А. Калініченко[1], С. В. Пивоваров[2]

[1]Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
[2]Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
v.kalinichenko@chnu.edu.ua; *pyvovarov.sergiy@gmail.com*

Важливе місце у дослідженні минулого носіїв слов'янських археологічних культур VIII-XI ст. належить ювелірним виробам. Їхнє вивчення дозволяє отримати цінну інформацію про конкретну культурно-історичну спільноту слов'ян у певний історичний період, простежити взаємозв'язки з сусідніми народами, відзначити елементи запозичень в інших етносів, а картографування знахідок дає змогу простежити пересування окремих племен чи племінних груп. Разом із тим слов'янський ювелірний убір сприяє визначенню походження чисельних прикрас давньоруського часу. Тому кожна нова знахідка на слов'янських археологічних пам'ятках, безперечно, заслуговує на увагу і детальний опис.

Значну колекцію ювелірних виробів було виявлено в останні роки під час археологічних досліджень поселення поблизу с. Рідківці (урочище Стара Рогатка). Пам'ятка, яка складається із городища і поселення, була виявлена С. Пивоваровим і Л. Михайлиною в 1999 р. У такій кількості на одному поселенні ювелірні вироби трапилися вперше на землях межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра. У даній розвідці увагу хотілося б приділити досить рідкісним знахідкам для регіону, а саме свинцевим підвіскам-медальйонам [2-6].

Перший медальйон зберігається в Чернівецькому обласному краєзнавчому музеї (інвентарний номер – ЧКМ – 52828, А – 2630) (рис. 1, *1*). Він круглий, виготовлений зі свинцю, має вушко для підвішування та орнаментований. Діаметр підвіски – 20 мм. За типологією С. Дончевої дану підвіску-медальйон можна віднести до типу F – суцільні медальйони із зображенням «γ» – хреста (гаммадіони). Вони досить численні й вирізняються різноманітністю мотивів, які представляють зображення рельєфного хреста – «гаммадіона» на лицевій стороні (названий так за схожістю з грецькою літерою «γ») та з різними геометричними орнаментами. Часто зображення стилізовані та нанесені навколо рівнораменного хреста з раменами, що завершуються круговим (або точковим) орнаментом. По периметру виробу проходить рельєфний контур з одного чи двох поясів, орнаментований косими насічками (радіальними лініями). На зворотній стороні орнамент відсутній. Виріб з Рідківецького поселення відноситься до підтипу F III [1]. Аналогічні знахідки виявлені в більшості на території Болгарії, зокрема у її північно-східній частині. Так, вони походять з Пліски, Преслава, Шумена, Тирговіще і датуються кінцем IX – першою половиною X ст. (рис. 1, *3*).

З М І С Т

ПРИРОДА

Токарюк А. І., Чорней І. І., Волуца О. Д., Якушенко Д. М. *CHIMAPHILA UMBELLATA* (L.) W. BARTON У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ: ПОШИРЕННЯ ТА БІОТОПІЧНА ПРИУРОЧЕНІСТЬ 6

Юзик Д. І. ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЇ ТА ЩІЛЬНІСТЬ ПОПУЛЯЦІЇ ПРОНУРКА (*CINCLUS CINCLUS*) НА РІЧКАХ КОЛИШНЬОГО ПУТИЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 12

Савчук Т. В. ГЕРБАРНІ КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЧЕРЕМОСЬКИЙ» 15

Куцоконь Ю. К., Пшеничний Ю. Л., Бардецький А. Б. ВИДИ РИБ З АРХЕОЛОГІЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ДУБНО – ОСТРІВ ДУБОВЕЦЬ (РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ) 18

Гребенщиков В. О. МАКРОМІЦЕТИ ПУТИЛЬЩИНИ У ФУНГАРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЧЕРЕМОСЬКИЙ» 20

Літвіненко С. Г., Волуца О. Д. ДОПОВНЕННЯ ДО ФЛОРИ МОХОПОДІБНИХ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ХОТИНСЬКИЙ» 22

Стороженко Ж. В. РОДИНА *AMANITACEAE* В МІКОФЛОРІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ХОТИНСЬКИЙ» 24

Коржик В. П. ГЕОМАТИЧНІ ТА ЛАНДШАФТНІ ПЕРСПЕКТИВНІ ОБ'ЄКТИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЧЕРНІВЦІВ 26

Скільський І. В., Годованець Б. Й., Бучко В. В., Смірнов Н. А., Мелещук Л. І., Бундзяк П. В., Скільська С. І. ДО ПОШИРЕННЯ ЗЕЛЕНОГО ДЯТЛА (*PICUS VIRIDIS*) У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ 31

Нанинець М. В., Бобик Т. М., Попович В. І. ОХОРОНА І ЗБЕРЕЖЕННЯ ВЕЛИКИХ ХИЖАКІВ НА ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «СИНЕВИР» 35

ІСТОРІЯ

Піддубний І. А. ІСТОРИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА В РОБОТАХ ЧЕРНІВЕЦЬКИХ ІСТОРИКІВ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ (1918-1940) 38

П'ятничук Т. І. ЗООМОРФНІ БУЛАВИ З ФОНДІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ: ПОХОДЖЕННЯ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ..... 43

Авраменко Р. С. ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ НІЖИНЦІВ ПІД ЧАС НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941-1943 РОКИ) 48

Кушнір Я. В. ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІСІЇ З УНІФІКАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ УСТАНОВ НА БУКОВИНІ 50

Мінаєва Т. В., Мінаєв А. В. ЧЕРНІВЦІ ВПРОДОВЖ ПЕРШИХ МІСЯЦІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ 1914-1918 рр. (ЗА СВІДЧЕННЯМИ Ю. ВЕБЕРА) 53

Коржик В. П. ЄВРЕЙСЬКИЙ РІВ – JUDENGRABEN У ЧЕРНІВЦЯХ 55

Вамуш А. А., Кожолянко О. Г. СВІТОГЛЯДНА СИМВОЛІКА В МЕТАЛЕВИХ ПРИКРАСАХ ДАВНЬОРУСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ПРИКАРПАТТЯ 58

Кулик Л. Ю. З ІСТОРІЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУПЦІВ У НІЖИНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ СТОЛІТТЯ 60

Глібіщук М. В. ШПИГУНОМАНІЯ НА БУКОВИНІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (У СВІТЛІ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ) 62

Бабчук С. В. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ В ЧЕРНІВЦЯХ У XIX СТОЛІТТІ: ВИКЛИКИ, СТАНОВЛЕННЯ І НАСЛІДКИ 63

Ширай В. А. ПЛИТКА ЗАВОДУ БЕРГЕНГЕЙМА В ОПОРЯДЖЕННІ ДОРЕВОЛЮЦІЙНИХ БУДІВЕЛЬ КРЕМЕНЧУКА 65

Валявська К. В. ОСОБЛИВОСТІ НОБІЛІТАЦІЇ НА БУКОВИНІ В КІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ 70

Ковбаса В. М., Сус І. О. ВТРАЧЕНА САКРАЛЬНА ПАМ'ЯТКА ЗАЛІЗЦІВ: АТРИБУЦІЯ, ЛОКАЛІЗАЦІЯ, ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ 73

Олійник О. В. СПЕЦИФІКА СПРИЙНЯТТЯ НАСЕЛЕННЯМ ГАЛИЧИНИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛЬСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 76

Пелех О. В. ІНТЕРНУВАННЯ УКРАЇНЦІВ У КАНАДІ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ІСТОРІЯ ОДНОГО ФОТО 81

Капуста А. І. КУРОРТНО-ПАРКОВИЙ КОМПЛЕКС XIX ст. В КОНОПКІВЦІ 84

Музиченко Н. В. ДЕЩО ПРО ЕКІПАЖНЕ ВИРОБНИЦТВО У КРЕМЕНЧУЦІ 88

Левінзон Є. Ю. ЄВРЕЙСЬКА СПАДЩИНА МІСТЕЧКА ЖВАНЕЦЬ 93

Цимбровська М. І. ЦЕРКВА СВЯТОЇ ТРІЙЦІ З с. КЛОКУЧКА – ПАМ'ЯТКА ДЕРЕВ'ЯНОЇ АРХІТЕКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ 98

Чучко М. К. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСОРІВ ТЕОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЄВСЕВІЯ ПОПОВИЧА ТА ІСИДОРА ДЕ ОНЧУЛА 105

АРХЕОЛОГІЯ

Войтович М. М. КОЛЕКЦІЯ АРТЕФАКТІВ З АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТКИ КАВСЬКО І НА ЛЬВІВЩИНІ: СКЛАД І КУЛЬТУРНА АТРИБУЦІЯ 110

Кирильчук С. О., Коропецький Р. Р., Ситник О. С. КОЛЕКЦІЯ ФІНАЛЬНОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ ДОЛІШНІЙ ІВАЧІВ І З ФОНДІВ ІНСТИТУТУ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ 115

Ільків М. В. ТЕОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ СТАНОВЛЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 117

Калініченко В. А., Пивоваров С. В. ПІДВІСКИ-МЕДАЛЬЙОНИ З РІДКІВЕЦЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ VIII-XI ст. 120

Гринюка Б. М. ХРИСТИЯНСЬКИЙ НЕКРОПОЛЬ В УРОЧИЩІ ЦЕРКВИСЬКА НА ТЕРИТОРІЇ ПЛІСНЕСЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ 123

Мельничук Б. В. АРХЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ КАМ'ЯНЕЧЧИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНСТИТУЦІЙ МІЖВОЄННОЇ ДОБИ 125

Луцик І. П., Ротар О. В. КЛАДОВИЩЕ XVI-XVII ст. У САНКІВЦЯХ НА БУКОВИНІ 129

Каспрук В. В. АРХЕОЛОГІЧНА КОЛЕКЦІЯ ЗАЛІЩИЦЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 132

ЛІТЕРАТУРА ТА МИСТЕЦТВО

Сушко О. І., Ковальова Г. М. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ ПОЕТІВ ДОНЕЧЧИНИ 136

Драгомирецька О. Г. ТАРАС ШЕВЧЕНКО: БУКОВИНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 138

Сус І. О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК СТИЛЮ МОДЕРН У ТЕРНОПОЛІ 142

Колодій Л. В. «ЧАРІВНИЙ НАПІЙ» ІЗ ЦІЛЮЩОГО ДЖЕРЕЛА 146

Трач У. Р. ІКОНОГРАФІЯ ІКОН «РІЗДВО ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ» У ЗБІРЦІ ЛЬВІВСЬКОГО СКАНСЕНУ 149

МУЗЕЙНА СПРАВА

Перевозчикова Н. М., Єременко С. В. ВНЕСОК ПРИРОДНИЧИХ МУЗЕЇВ ХАРКІВЩИНИ В ЕКОЛОГІЧНУ ОСВІТУ І ВИХОВАННЯ: ДОСВІД РОБОТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 154

Хлус Л. М., Кузьмінська В. В. ЕКОЛОГО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ 156

Алєксєєв О. О. ВІДКРИТІ АРТИЛЕРІЙСЬКІ КАЗЕМАТИ ВАСИЛЬКІВСЬКОГО УКРІПЛЕННЯ: НА ШЛЯХУ ДО МУЗЕЄФІКАЦІЇ 159

Рудницька Т. О. ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ІНІЦІАТИВИ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ 161

Климишин О. С. КОЛЕКЦІЇ БОТАНІЧНОГО ФОНДУ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ НАН УКРАЇНИ 164

Веннечук С. І. КОЛЕКЦІЯ ВАСИЛЯ ТОДОСІЙЧУКА ЯК ОСНОВА ШКІЛЬНОГО МУЗЕЮ с. ВАСЛОВІВЦІ (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ) 166

Дашевська І. М. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО МУЗЕЙНОГО ПРОЦЕСУ 168

Ільків М. М. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЇ ТВОРІВ НАТАЛІЇ ЯРМОЛЬЧУК У ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ ОБЛАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ МУЗЕЇ 170

Холодницька Н. М. ПОПОВНЕННЯ МУЗЕЙНОГО ФОНДУ ОСОБИСТИМИ РЕЧАМИ ВІДОМИХ ДІЯЧІВ БУКОВИНСЬКОГО КРАЮ 173

Гаврилів Н. В. БУКОВИНСЬКІ ВИШИТІ СОРОЧКИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. З с. ТОПОРІВЦІ В КОЛЕКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО СКАНСЕНУ 176

Анфімова Г. В. МУЗЕЙНЕ ТА НАУКОВЕ ЗНАЧЕННЯ КОЛЕКЦІЇ БЕЛЕМНІТІВ В. М. НЕРОДЕНКА 181

Степанова О. В., Козоріз А. В., Брязкало Т. В. ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ МАЙСТЕР-КЛАСІВ «ЦУКЕРКОВА АРТ-ТЕРАПІЯ» В НІЖИНСЬКОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ ІМЕНІ ІВАНА СПАСЬКОГО 187

Хададова М. В. ПЕРСПЕКТИВА СТВОРЕННЯ МУЗЕЇВ-СКАНСЕНІВ НА ОСНОВІ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ 189

Савицька А. Г., Коновалова І. Б. ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ В ДЕРЖАВНОМУ ПРИРОДОЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ НАН УКРАЇНИ 191

Андрющенко Т. Г., Ткебучава І. Б. ОГЛЯД КОЛЕКЦІЙ РЯДУ ГРИЗУНИ (RODENTIA) З НАУКОВИХ ФОНДІВ ПРИРОДНИЧОГО МУЗЕЮ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА 193

Никирса Т. Д., Смірнов Н. А. ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ «МАЙСТЕРНІ ПРИРОДИ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ (НА ПРИКЛАДІ КАЖАНІВ БУКОВИНИ) 196

ПЕРСОНАЛІЇ

Банах М. І. «ЖИТТЯ БЕЗ МУЗЕЮ СОБІ НЕ УЯВЛЯЛА» – АННА ЯКИМОВИЧ, ДОСЛІДНИЦЯ БУКОВИНИ І ПОКУТТЯ 202

Ткачук К. О. ВОЛОДИМИР ТРУТОВСЬКИЙ – «ЗАБУТИЙ» УКРАЇНСЬКИЙ НУМІЗМАТ: ПЕРШЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ 207

Радей І. В. ДВІ ДОЛІ Й ОДНЕ ПОКЛИКАННЯ 209

Кот Л. А. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИРОДОДОСЛІДНИКА АНТОНА ЛУК'ЯНОВИЧА АНДРЖЕЙОВСЬКОГО В НІЖИНСЬКОМУ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОМУ ЛІЦЕЇ КНЯЗЯ БЕЗБОРОДЬКА 211

Куцаєва Т. О. РИСИ ДО ПРОСОПОГРАФІЧНОГО ПОРТРЕТА ВІКТОРА ПЕТРОВА (ДОМОНТОВИЧА) 213

Костюк С. В. ФОНД АНДРІЯ КУШНІРЕНКА В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ 216

Коржик В. П. МИКОЛА КУНИЦЯ: УНІКАЛЬНИЙ БУКОВИНСЬКИЙ НАУКОВЕЦЬ І ДОСЛІДНИК (ДО СТОРІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ) 218

Семешин Е. В. ВИКЛАДАЧІ СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В РОКИ СТАЛІНСЬКОГО ТОТАЛІТАРИЗМУ 223

Величко М. В. ДВІ ПОСТАТІ ДИНАСТІЇ ГАБСБУРГІВ У БОРОТЬБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ 229

Акатріні В. М., Акатріні М. М. ЕРАСТ МАНДИЧЕВСЬКИЙ: ДО 165-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО ЮРИСТА, ПЕДАГОГА І КУЛЬТУРНОГО ДІЯЧА БУКОВИНИ 231

Наукове видання

Музейний простір: природа, історія, культура

Матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної конференції

16 травня 2025 року, м. Чернівці

Редактор І. В. Скільський
Технічний редактор І. В. Скільський
Дизайн обкладинки Т. Д. Никирси
Підготовка до друку В. М. Дворського, А. В. Добрянського

Підписано до друку 10.04.2025. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 19,50. Тираж 100 прим. Зам. 250474.

Видавець ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, т. 585-432
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.
Виготовлювач ФОП Варвус В. В.